

ПЕРМАНЕНТНО ОБРАЗОВАЊЕ ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ – КЉУЧ ОПСТАНКА НА ПЛАНЕТИ

ЈАСМИНА ЂОРЂЕВИЋ¹, ТАЊА АНГЕЛКОВ², ЈОВЕ ТАЛЕВСКИ³,
МЕТОДИЈА СТОЈАНОВСКИ³

¹*Геодетска техничка школа – Београд,*

²*Универзитет Гоце Делчев Штип,*

³*Педагошки факултет Битола*

Резиме: Ризично и неодговорно понашање потрошачког друштва према животној средини, увелико је резултирало деградацијом исте и довело Планету у опасност од екоцида. У контексту тог сазнања наметнула се неминовна потреба за очување животне средине. Човек је, коначно, схватио да је питање даље стратегије опстанка, другачији однос према животној средини. Стање угрожености Планете и човечанства, условило је потребу проналажења решења за одрживост друштва кроз вид одрживог – одговорног развоја. Одрживи развој представља социоекономски и културни развој који је усклађен са условима, ограничењима и капацитетима животне средине који треба да се одвија на такав начин да се будућим генерацијама не погоршавају услови живота. Одрживи развој је предуслов стварању услова за одрживост живота на Планети. Образовање за одрживи развој даје одговоре и решења за решавање еколошке кризе. Ово образовање представља опредељење, потребу, улагање човечанства у будућност. Образовање за одрживи развој користи образовање као средство за постизање одрживости, пре свега, са циљем развијања еколошке свести и еколошке културе. Како би ово образовање било успешно неопходне су промене у наставним програмима основних и средњих школа и факултетима који образују будуће наставнике. Образовање за одрживи развој се спроводи кроз све формалне и неформалне чиниоце образовања. Образовање за одрживи развој је мултидисциплинарно и перманентно – траје кроз цео животни радни век а спроводи се кроз све нивое образовања по принципу – од вртића до универзитета.

*„ У тајновитом космосу, међу звездама,
планета Земља живи са нама“*

1. ПОВОД И ПРИСТУП

Астрономија као вечити изазов и вечита тајна даје нам уједно и задатке и одговоре где се ми то налазимо у свемиру, колико дуго и колико паметно ћемо трошити благодети Планете Земље као колевке човечанства. Научити како опстати међу звездама а не угрозити сопствено станиште, је неопходност садшњице да би било места и за оне становнике света који ће доћи.

Полазећи од све веће потребе за еколошким образовањем, предмет овог рада усмерен је на утврђивање и дефинисање проблема животне средине и утврђивање основа образовања за одрживи развој; на дефинисање иновација у организацији образовног рада и дидактичко-методичкој концептуализацији образовног процеса. Рад разматра сагледавање и промишљање могућности за њихову примену, позитиван трансфер знања и побољшање квалитета образованог процеса.

Димензија заштите животне средине је кључна за одржање развоја. образовање и васпитање за очување животне средине заузима централно место у спровођењу образовања за одрживи развој. Политика образовања једне земље је показатељ привредног развоја и футуристичке промишљености њене нације. Знање је основни ресурс друштва јер оно подстиче свест, културу и научну делатност тј. побољшање квалитета живота заједнице. Због тога његов развој и примена његових принципа захтева принцип који одговара његовој динамици. образовање за одрживи развој веома је комплексан и актуелан проблем у савременом свету. Њиме се баве научници, политичари, људи из пословног света, медији а све више заузима место у свакодневном животу. Правовремено и адекватно осмишљено образовање за одрживи развој, данас, заправо, представља опредељење, потребу и улагање човечанства у будућност.

На основу многих истраживања, ниво еколошке свести у нашој земљи није на задовољавајућем нивоу, као ни еколошка знања која (не)поседује наше становништво. Систем образовања еколошке садржаје примењује кроз предмете биологија и екологија у основним и средњим школама и на пар факултета који имају катедре за екологију и заштиту животне средине. Србија се определила за одрживи развој усвајањем *Стратегије одрживог развоја*.¹ и *Акционим планом образовања за заштиту животне средине у функцији одрживог развоја*.² У том смислу и образовање за одрживи развој треба да има смернице које ће моћи да се имплементирају у УНЕЦЕ стратегију образовања за одрживи развој,³ у циљу усклађености образовања са осталим земљама ЕУ.

¹ *Стратегија одрживог развоја Републике Србије 2008-1017.*

² *Акциони план образовања за заштиту животне средине у функцији одрживог развоја Републике Србије, 2008.*

³ *Vilionis, 2005.*

Образовање за одрживи развој треба да буде део образовног система сваке државе. Образовање за одрживи развој заузима централно место у спровођењу заштите животне средине. Политика образовања једне земље је показатељ привредног развоја и футуристичке промишљености њене нације. Знање је основни ресурс друштва јер оно подстиче свест, културу и научну делатност тј. побољшање квалитета живота заједнице. Због тога његов развој и примена његових принципа захтева принцип који одговара његовој динамици. Образовање за одрживи развој веома је комплексан и актуелан проблем у сваременом свету. Њиме се баве научници, политичари, људи из пословног света, медији, а све више заузима место у свакодневном животу.

*„Живот на позајмљеној планети –
нисмо је наследили већ позајмили од
будућих генерација“*

2. ЦИЉЕВИ И ПРИНЦИПИ ОБРАЗОВАЊА ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ

Лепоте универзума ћемо открити ако научимо да посматрамо, јер све је објашњено, само се треба довољно загледати и замислити, а онда потражити у себи поштовање и одговорност према спољашњем свету и себи самима. Учење је најсигурнији пут.

Образовање за одрживи развој има за циљ да омогући редефинисање човековог односа према животној средини. Оно претпоставља доградњу моралних принципа и формирање новог система вредности човека у односу на природу и окружење кроз развијање еколошке свести и еколошке културе.

Образовање о разборитом и брижљивом понашању и његовим дугорочним последицама на опстанак свих живих бића на земљи је један од највећих изазова када се говори о образовању, уопште. Унутар нашег времена које карактерише “трка образовања и катастрофе”, образовање за одрживи развој посматра се као дидактичко поље, а усмерено је ка активирању и обједињавању знања и искуства, мотивације и начина путем којих се појединац или група упућују ка релевантним еколошким темама и проблемима, формирању ставова и одговорном понашању према окружењу.

Ови циљеви су одређени, релевантни, достижни, увремењени и мерљиви.

Основни принципи образовања за одрживи развој су дати у активностима УНЕП-а и УНЕСКО-а кроз разне конференције од којих је најзначајнија конференција у Рио де Жанеиру где је донета чувена Рио декларација.⁴

Србија је до сада потписник преко педест међународних правних прописа о заштити животне средине, међу којима је, свакако, велика већина из области васпитања и образовања за заштиту животне средине.

⁴ Comité 21: *Guide méthodologique de l' Agenda 21. scolaire*, 2006, www.comite21.org.

Принципи образовања за одрживи развој категорисани су кроз: мултидисциплинарност, перманентност - учење на свим нивоима образовања кроз целоживотно учење.

Ово образовање је веома важна стратегија за стварање и неговање васпитања и образовања за одржив развој, за унапређивање демократије и социјалне правде, једнакости полова, научног, друштвеног и економског развоја, као и изградњу света у коме су насилни сукоби замењени дијалогом и културом праведног мира. Генерална конференција УНЕСКО-а прихватила је дефиницију концепта образовања одраслих: „Термин образовање одраслих означава скуп организованих едукативних процеса свих садржаја, видова и метода (формалних и других) без обзира да ли одрасли настављају или замењују започето школовање или учење, без обзира развија ли одрасла особа своје способности, проширује своје знање, побољшава своје техничке или стручне квалификације или их преусмерава, те доводи до промене својих ставова или понашања у перспективи потпуног личног развитка или учествовања у уравнотеженом и независном, социјалном, државном и културном развоју“.⁵

- Увођење еколошких садржаја у Наставне програме и планове на свим нивоима образовања,

- Редифинисаност образовног система – еколошке садржаје укључити кроз изучавање већег броја предмета, отворати нове катедре за заштиту животне средине;

- Стручно усавршавање просветних радника за развијање еколошке свести у настави;

- Организовање трибина, семинара, округлих столова на тему одрживости и образовања;

- Што присутнији еколошки садржаји у програмима масовних медија;

- Организовање еко-кампуса где би ученици и студенти били директно укључени у истраживачки рад из области заштите животне средине;

- Укључивање локалне заједнице, привредних друштава и невладиних организација у еколошке акције на локалном нивоу и др.

Оваквом методологијом спроводи се образовање за одрживи развој у складу са принципима интегралног развоја који траје цео животни радни век: од вртића до Универзитета. образовање за одрживи развој представља веома сложен комплекс који се све више уклапа у основне проблеме, налазећи своје место и вршећи своју улогу .

“ Образовање је кључ опстанка на планети “

⁵ *Recommendation on Adult Education, 1977.*

3. АНТИЦИПАЦИЈА ОБРАЗОВАЊА ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ У САВРЕМЕНОМ ШКОЛСТВУ

Процене за реализацију образовања за одрживи развој су врло реалне - финансијски неоптерећене. Образовање представља највећу вредност а не захтева много материјалних средстава. Код образовања за одрживи развој постоји предност самофинансирања кроз еколошке пројекте о чему говори велики број примера добре праксе из земаља ЕУ. Образовање за одрживи развој је примењиво на сваком месту: у кабинету, амфитеатру, у природи, на семинару, екскурзији, преко масмедија. Ово образовање је мултидисциплинарно, укључује велики број научних области и укључује у акције велики број оних који желе да уче и очувају Планету.

Образовање за одрживи развој је интерактивног карактера и почиње у породици, наставља се преко предшколских установа, школских институција, привредних друштава, друштвених организација и подједнако укључује и групе и појединце (Андевски М., 2001).

Оно представља успостављање система васпитања и образовања којим се остварује еколошко промишљање, обученост и обавезно учешће сваког појединца у решавању еколошких проблема компетентно и без оклевања. Суштина образовања за одржив развој је остваривање глобалне визије о одрживом развоју. Суштина овог образовања је, такође, конкретна, концизна, одражава специфичности образовања, инспиративна и подстицајна и усредсређена на резултате. Ово образовање може дати ребаланс еколошке кризе. Образовање за одрживи развој је гарант, моћно средство – кључ опстанка на Планети.

“ Очување планете Земље је космички задатак човечанства“

Допунска литература

- Акциони план образовања за заштиту животне средине у функцији одрживог развоја*: 2008, Београд.
- Андевски, Милица: 2001, *Еколошко образовање у светлу концепта о одрживом развоју*, Монографија - Заштита животне средине градова и приградских насеља, Еколошки покрет града Новог Сада и Универзитет у Новом Саду, Нови Сад.
- Daly, Herman E., Cobb, John B. Jr.: 1989, *For the Common Good. Redirecting the Economy Toward Community, the Environment and a Sustainable Future*, Beacon Press, Boston.
- Ђорђевић, С., Ђерег, Н.:2006, *Архуска конвенција у Републици Србији*, Регионални центар за животну средину за централну и источну Европу, Београд.
- Јокић, Д., Биочанин, Р., Марјановић, Р.: 2007, *Еколошки садржаји у систему обавезног образовања у Србији*, Београд.
- Каменов, Е.: 2002, „Правна регулатива васпитања и образовања за заштиту животне средине“, *Педагошка стварност*, бр. 5–6, Београд.

- Klinec, Ivan, Majtan, Michal (editori): 1996, *Civilizacia a buducnost*, Almanach FSS 1990–1996. Futurologicka splocnost na Slovensku, Bratislava.
- Коковић, Д.: 2002, *Екологија – нови изазови за образовање*, и Макевић, С.: *Еколошка свест и еколошко образовање деце и омладине*, Виша школа за образовање васпитача, Шабац, стр. 17–22.
- Кундачина, М.: 2001, *Еколошко васпитање као предмет истраживања*, Еко конференција (2001–2006) Нови сад, Универзитет у Новом Саду и Еколошки покрет града Новог Сада.
- Мајор, Фредерико: 1991, *Сутра је увек касно*, „Југословенска ревија“, Београд, стр. 66.
- Марковић, Ж. Д.: 2000, „Значај еколошког образовања и осавремењавање образовних процеса у савременој школи“, *Настава и васпитање*, бр. 1–2, 49–50.
- Марковић, Ж. Д.: *Социјална екологија*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2005.
- Николић, В.: 2006, *Образовање за одрживи развој на универзитету*, Тематски зборник: Међународни интердисциплинарни научни скуп: Европске димензије реформе система образовања и васпитања, Филозофски факултет, Нови Сад, 2006, стр. 386–393,
- Николић, В.: 2010, *Безбедност радне и животне средине, ванредне ситуације и образовање*, Факултет заштите на раду у Нишу.
- Предложак за дискусију: Пројекат „ Стратегија одрживог развоја у Србији“: 2006, Београд.
- Радна група за спровођење стратегије образовања за одржив развој Економске комисије УН-а за Европу: 2008, *Први оквирни акциони план образовања за заштиту животне средине у функцији одрживог развоја*, нацрт
- Самит о одрживом развоју, Јоханесбург, 2002. године, Министарство за заштиту природних богатстава и животне средине, Београд, 2003.

PERMANENT EDUCATION ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT - THE KEY FOR EXISTENCE ON PLANET

Permanent education on sustainable education as the key for our existence on planet Earth is discussed.